

congresverslag

Radicalisering & Terrorisme

**Voorkom misstanden veroorzaakt door radicaliserende
(ideologische) groeperingen!**

www.sbo.nl/terrorisme

Studiecentrum voor
Bedrijf en Overheid

VOORWOORD

Beste lezer,

Op 12 december 2017 vond op The Hague Security Delta Campus in Den Haag, de internationale stad van vrede, recht en veiligheid de derde editie van het congres Radicalisering & Terrorisme plaats waar ervaringsdeskundigen en experts werkzaam bij de overheid, wetenschap en het bedrijfsleven samenkwamen om kennis en ervaringen uit te wisselen over de aanpak van radicalisering en terrorisme om zodoende van elkaar te leren.

Een belangrijke les van het congres was dat overheid, bedrijfsleven en wetenschap elkaar nodig hebben om tot innovatieve oplossingen te komen voor een veiligere wereld. The Hague Security Delta Campus, het grootste veiligheidscluster van Europa, speelt hierbij een belangrijke rol door overheden, innovatieve bedrijven en toonaangevende kennisinstellingen samen te brengen om producten, diensten en kennis te ontwikkelen voor de aanpak van radicalisering en terrorisme.

Met het congres Radicalisering & Terrorisme boden we een podium aan overheden, bedrijven en kennisinstellingen om deze kennis, producten en diensten met elkaar te delen. In deze terugblik op het congres worden de opgedane kennis en ervaringen voor u nog eens op een rij gezet, zodat u deze kunt toepassen in uw dagelijkse praktijk.

Veel leesplezier!

Met vriendelijke groet,

Frank van Summeren, congres- en opleidingsmanager veiligheid bij het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid en organisator van het congres Radicalisering & Terrorisme

Menno Klopper, dagvoorzitter van het congres Radicalisering & Terrorisme

Bas de Kroon, partnershipmanager bij het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid

Terrorisme en contraterrorisme

Het congres Radicalisering & Terrorisme werd geopend door Richard Franken, directeur van The Hague Security Delta, het grootste veiligheidscluster van Europa waar overheid, wetenschap en bedrijfsleven samenwerken aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken waaronder radicalisering en terrorisme. Na de opening van het congres werd de eerste lezing verzorgd door Annemiek Dokter, contra-terrorisme expert bij de Dienst voor Extern Optreden, promovendus bij de Nederlandse Defensieacademie en voormalig strategisch analist op het gebied van terrorisme bij het ministerie van Defensie. In haar lezing ging zij in op de werkwijze van radicale (ideologische) groeperingen en de aanpak van terroristische activiteiten.

In de afgelopen 15 jaar hebben we in een cyclus gezeten. Alles wat we zien, hebben we al eerder gezien en komt telkens terug. Wat Islamitische terroristische organisaties willen is destabilisering van het westen en niet zozeer de vestiging van een Islamitische Staat. De wens tot destabilisering van het Westen speelt al sinds het einde van de Eerste Wereldoorlog. Ze vinden het Westen te dominant en willen zelf zaken bepalen.

Het uiteindelijke doel van terroristische organisaties is het creëren van een theater van angst om de maatschappij zodanig te ontwrichten dat iedereen zich onveilig voelt. Osama Bin Laden begon als leider om het verzet tegen de Sovjet Unie in Afghanistan beter te organiseren. Hij had voldoende geld maar koos er toch voor om een verzetsorganisatie op te richten. Het doel van 9-11 was niet om het Westen te raken maar om hen naar Afghanistan te trekken. Want dat kost het Westen zoveel geld en het levert ze niets op. Dat was juist het doel. De Islamitische Staat is voortgekomen uit al-Qaeda uit Irak. IS is officieel deze week verslagen.

De strategie van al-Qaeda en IS verschillen maar ze willen uiteindelijk allebei hetzelfde. Wij als Westerse landen hebben toch weer op het verkeerde paard gewed. Wij zijn rebellengroepen gaan steunen die zowel tegen IS vechten maar ook tegen Assad. Dat heeft Rusland niet gedaan aangezien zij vinden dat Syrië een soevereine staat is.

Al-Qaeda heeft de strategie dat ze zich aansluiten bij lokale rebellengroepen. Verder opereren ze onder de radar. Ze kunnen zich heel goed aansluiten bij wat er plaatselijk leeft onder de samenleving. Ze hebben meer tijd en geduld. Een strategie die meer op de lange termijn gericht is. Zo weten ze grond te winnen in andere landen zoals bijvoorbeeld een schiereiland van India.

Sinds de aanslagen in Europa zijn we ons meer gaan richten op deradicalisering. Het feit dat de aanslagen zijn toegenomen, heeft te maken met het Westerse ingrijpen in het Midden-Oosten. Maar ook door de succesvolle propaganda van IS. Voor IS is sociale media een gouden greep. Misschien moeten westerse overheden maar eens een tegenstrategie organiseren door grote reclamebedrijven te betrekken. Goede reclames herken je niet. Nu zijn we alleen maar ondoorzichtige tweetjes van het NCTV aan het sturen. Dat heeft totaal geen effect.

De polarisatie is door de hele samenleving getrokken en dat is eeuwig zonde. Daar heeft IS veel baat bij. Wij denken nog steeds in paradigma's. We kijken in het paradigma van wij versus zij. Als je niet even een stapje op zij kan doen, en je kan dat niet tegen het licht houden, dan blijft het wij versus zij denken bestaan.

Onze openbare ruimte is het enige zachte doelwit dat we hebben. Daarnaast hebben we harde doelwitten, zoals politiebureaus en militaire kazernes. Om een terrorismeverdachte te volgen door de politie zijn 30 politiemedewerkers vereist. Het is dus niet te doen om alle mogelijke verdachten te volgen.

Annemiek Dokter pleit voor het verdiepen en uitbreiden van het voorkomen van radicalisering. Dat betekent niet alleen het in de kladden grijpen van personen die dreigen af te glijden. Dat gaat veel verder, namelijk om het bieden van toekomstperspectief. Vlak na de treinkaping ontstond een banenplan voor Molukse jongeren omdat er veel werkloosheid was. Dat heeft tot op zekere hoogte gewerkt. De afgelopen jaren is er in veel gemeenten gewerkt aan het Wonen, Werk en Wijf principe om radicalisering te voorkomen.

Impact van terrorisme

De tweede lezing werd verzorgd door Ira Helsloot, hoogleraar Besturen van Veiligheid aan de Radboud Universiteit Nijmegen en directeur van Crisislab. In zijn lezing ging Ira Helsloot in op de (vermeende) impact van een terroristische aanslag op de samenleving en welke veiligheidsmaatregelen proportioneel zijn om een mogelijke terroristische aanslag te voorkomen.

Wij denken dat de samenleving iets van ons verlangt, wij komen in actie, en achteraf kun je je afvragen of dat wel zo handig was. Het is zeker niet altijd zo dat de samenleving verwacht dat de politiek ingrijpt in bij terrorisme. We zijn van een cultuur van 'eigen schuld, dikke bult' schuldstelsel, naar een risicocultuur gegaan. En daarna weer terug naar de schuldcultuur. Maar dan de schuld van het systeem.

Meer veiligheidsregels leidt niet zomaar tot meer veiligheid. De risico-regel-reflex is contraproductief. Gaat het risico omhoog, dan gaat men vaak reguleren, en daarbij wordt vaak te weinig of eenzijdig over de effecten nagedacht. Daardoor gaat het risico vooral omhoog.

In relatie tot andere risico's is het risico van terrorisme veel minder groot. Daarom zouden we met zijn allen veel minder in de aanpak van terrorisme moeten investeren. Als we een vergelijk maken met hoeveel we in de zorg investeren per gewonnen levensjaar, mogen we maar 10 tot 20 miljoen euro investeren in terrorismebeleid per jaar. We geven er nu veel meer aan uit.

We moeten meer de discussie voeren of we privacy boven veiligheid afwegen dan dat we beveiligers voor een ministerie zetten waarvan we weten dat het totaal geen nut heeft. De kans op terrorisme is zo laag omdat we grosso modo een rechtvaardige samenleving zijn. De kwetsbaarheden van onze samenleving voor lone-wolf terrorisme is een onvermijdelijk gevolg van onze verworvenheden. Daarmee is terrorisme ook een beetje ons aller noodlot. En dat weet elke Nederlander. Hoewel politici dat weer niet weten.

Als Nederlander vinden we terrorismebestrijding belangrijk, maar we willen er niet voor betalen. Burgers snappen heel goed dat de overheid niet altijd extra op terrorisme kan investeren. Sterker nog, als zij zelf politicus zouden zijn, zouden ze zelf niet investeren op terrorisme. Ira Helsloot verwijst hierbij naar het publieksonderzoek naar de mening van reizigers op Schiphol over de extra veiligheidsmaatregelen die daar genomen zijn (zie www.crisislab.nl), waarin dit is onderzocht.

Iedere Nederlander weet dat er zoiets bestaat als noodlot. Dus ga niet proberen om alle risico's te vermijden. De hoogopgeleide Nederlander loopt veel minder risico op ongevallen daarom denken wij hoogopgeleiden dat alle risico's vermeden kunnen worden en denken wij dat alle Nederlanders dat zo ervaren. Maar dat is niet zo. De meeste Nederlanders accepteren risico's en het noodlot.

Ira Helsloot stelt dat effectief veiligheidsbeleid met betrekking tot radicalisering en terrorisme veelal tot stand komt door het aangaan van slimme combinaties, voorbeeld door veiligheidsbeleid te integreren met zorg. Daarnaast kan veel worden bereikt met de toepassing van Big Data bij de opsporing tegen relatief lage kosten.

Interactieve sessies

Op het congres Radicalisering & Terrorismen konden de deelnemers kiezen uit verschillende interactieve sessies over actuele ontwikkelingen op het terrein van radicalisering en terrorisme. Hieronder worden een aantal sessies die aan bod kwamen op het congres eruit gelicht.

Maatschappij inenten tegen radicalisering

Massoud Djabani, voormalig lid van een Iraanse terroristische organisatie en trainer, adviseur en auteur op gebied van preventie radicalisering en sektarische beïnvloeding, verzorgde een sessie over het voorkomen van radicalisering in de maatschappij. Massoud Djabani doorliep ooit zelf alle fasen van het radicaliseringsproces en baseert zijn preventiemethoden op kennis van binnenuit. In zijn sessie ging hij in op de voedingsbodem voor radicalisering, rekruteringsmethoden van radicale (ideologische) groeperingen en bruikbare preventiemethoden in de praktijk voor onderwijs, overheid en maatschappij.

Massoud Djabani is afkomstig uit Iran. Hij doorliep in land van herkomst, nadat het dictatoriale regime zijn drie broers executeerde, versneld alle stadia van het radicaliseringproces tot en met de extreme eindfase terrorisme. Leaders van een terroristische groepering speelden in op zijn behoefte aan wraak, hij verbleef vele jaren in hun geïsoleerde trainingskampen, waar hersenspoeling werd toegepast om de eigen identiteit van de leden te vernietigen en vervangen door een ingeprente gewelddadige groepsidentiteit. Toen hij door een zware verwonding langdurig werd afgescheiden van de groep, kon zijn kritisch denkvermogen herstellen en kwamen vele vragen en twijfels naar boven. Het besef dat geweld met geweld vergelden geen oplossing biedt deed hem beslissen de organisatie te verlaten, wat vrijwel onmogelijk bleek. Toch wist hij te ontkomen en arriveerde in 1987 als politiek vluchteling in Nederland.

Het werd zijn levensdoel zich in te zetten radicalisering in alle fasen te voorkomen, hiertoe richtte hij Preventie Radicalisering op. Door middel van lezingen en trainingen wordt inzicht van binnenuit gegeven in de voedingsbodems van radicalisering, de wervingsmethoden, de hersenspoeling toegepast door terroristische leiders, alsmede in het losmakingproces en de preventiemethoden om de maatschappij te kunnen 'inerten tegen radicalisering'. Ook op gebied van interculturele communicatie worden trainingen verzorgd, omdat overbrugging van cultuurkloven noodzakelijk is om polarisatie, een van de grootste voedingsbodems voor radicalisering, te kunnen voorkomen.

Om radicalisering te doorgronden is het noodzakelijk 'uit te zoomen'; het fenomeen als het ware van boven af te bekijken. We zullen dan ontdekken dat radicalisering zich in de loop van de wereldgeschiedenis telkens weer herhaalt. Het komt op in bepaald gebieden, verdwijnt na verloop van tijd weer, om zich in een geheel ander gebied opnieuw te manifesteren en ontwikkelen. Radicalisering is met de gehele mensheid verbonden en zal dus ook alleen door toedoen van onze gezamenlijke inzet opgelost kunnen worden.

Stabiele mensen zullen nooit radicaliseren, evenals degenen die zich laten leiden door de ratio. Om te radicaliseren is een speciale brandstof nodig die voortdrijft en opstuwt; heftige emotie. Het is zeer belangrijk de oorzaken van het ontstaan van deze heftige emotie te doorgronden en vervolgens te voorkomen. Want het zijn deze emoties waar terroristische organisaties bij hun wervingen bewust op inspelen. Vooral adolescenten zijn hier zeer gevoelig voor, omdat op deze leeftijd het emotiegebied in de hersenen enorm piekt, terwijl het controlegebied nog niet voldoende ontwikkeld is. Het is daarom van belang jongeren via lesmethoden en trainingen 'weerbaarheid tegen beïnvloeding' aan te leren.

Radicalisering ontwikkelt zich vanuit een brede voedingsbodem in diverse elkaar opvolgende gradaties pyramidevormig omhoog, van matig actief naar fanatiek, naar geobsedeerd, gewelddadig en in het eindstadium terroristisch. Het percentage naar boven toe wordt steeds kleiner. In verhouding zijn er veel meer matig actieve radicalen dan terroristen. Het is goed te beseffen dat lang niet elke radicaal zich zal ontwikkelen tot terrorist, maar elke terrorist heeft, zonder uitzondering, wel eerst alle fases van het radicaliseringsproces doorlopen. Hoe snel dit proces verloopt, ligt aan de situatie; als er sprake is van een plotselinge trigger kan het zeer exposief verlopen.

De aanleidingen tot radicalisering zijn zeer divers en tot de risicogroepen behoren mensen uit allerlei richtingen, maar zij hebben allen één gemeenschappelijk kenmerk. Of ze nu behoren tot fanatieke idealisten, geobsedeerde gelovigen, emotioneel bewogen jongeren, gediscrimineerde minderheden of gefrustreerde individuen, bij allen is sprake van een zeer heftige emotie, waardoor zij een zwart-wit visie ontwikkelen. Als gevolg daarvan reageren ze impulsief en zijn zeer beïnvloedbaar en gemakkelijk aan te sturen als wordt ingesproken op hun emotie. Zij vormen dus een zeer gemakkelijke prooi voor de wervingstechnieken van terroristische organisaties.

Zelfs als er sprake is van de combinatie voedingsbodem en risicogroep leidt dit nog niet automatisch tot gewelddadigheden of extreme radicalisering. Hier is nog een andere factor voor nodig, een situatie die als een trigger werkt. We zien dan ook dat de meest heftige vormen van radicalisering altijd tot ontwikkeling komen in extreme situaties verbonden aan oorlogen, crisissituaties, rassenconflicten en dergelijke.

Om radicalisering tijdig te kunnen signaleren zullen we ons vooral moeten verdiepen in de 'onderwaterwereld' van radicalisering, datgene wat niet direct zichtbaar voor ons is. De zichtbare signalering is duidelijk, daarin moeten we letten op leiders, groepen en gedrag. Maar het 'onzichtbare' gebied signaleren, sfeer, emoties, drijfveren, is nog belangrijker omdat we daar de oorzaken van radicalisering zullen ontdekken, waarop we onze preventiemethoden moeten opzetten.

Radicalisering begint waar dan ook ter wereld en door alle eeuwen heen altijd met een zwart-wit visie, waarin wij tegenover zij wordt geplaatst. Emoties laaien daardoor hoog op. In de loop van het radicaliseringsproces zal deze zwart-wit visie steeds extremere vormen aannemen.

Terroristische organisaties werven in het Westen onder schuilnamen en dekmantels. Zij presenteren zich onder idealistische namen en pretenderen zich in te zetten voor vrijheid, voor de bevolking, tegen armoede, onderdrukking e.d. Men denkt dus in eerste instantie lid te worden van een idealistische beweging. Op het moment dat je begint te merken dat er iets niet helemaal klopt, ben je er vaak al te diep in verstrikt geraakt. Terroristische organisaties zijn sekten met charismatische leiders; ze eisen je paspoort, geld en bezittingen op voor de zogenaamde idealistische doelstelling, waardoor je niet meer zelfstandig kunt vertrekken en vastgeketend wordt aan de organisatie.

Bij wervingen gebruiken terroristische organisaties nooit de eigen naam. Ze richten zich onder diverse idealistische namen op kwetsbare doelgroepen, welke daardoor oprecht niet beseffen geworven te worden door een terroristische organisatie, men is in de veronderstelling zich aan te sluiten bij een organisatie die vecht voor een goede zaak. De wervingsmethodiek is opgebouwd uit vier fasen die in elkaar overlopen: Allereerst wordt er ingespeeld op de emoties die leven en vervolgens worden deze aangewakkerd. Als de emoties zijn opgelaaid wordt er haat gezaaid, waarbij tegelijkertijd een vijandbeeld wordt gecreëerd. Tot slot wordt een ideaalbeeld, een utopie, een ideale wereld, voorgespiegeld. Er is dus als het ware sprake van het creëren van 'vraag en aanbod'. Er wordt precies nagegaan welke spanningen er leven en waar behoefte aan is (vraag). Vervolgens wordt daar op ingespeeld en spiegelt de organisatie een ideaalbeeld voor gebaseerd op deze behoeften (aanbod). Kwetsbare doelgroepen, in het bijzonder emotioneel bewogen jongeren lopen met open ogen in deze val.

Bescherming van uw organisatie tegen een terroristische aanslag

Henk Mikkers, accountmanager bij Securitas, verzorgde een sessie over de bescherming van een organisatie tegen een mogelijke terroristische aanslag.

Bedrijven die zich ervan bewust zijn dat ze doelwit kunnen worden van een (terroristische) aanslag, doen veel moeite om zich hiertegen te wapenen. Echter, met een checklist alleen bent u er nog niet. Het is moeilijk om vast te stellen of voorzorgsmaatregelen voldoende zijn. Immers, wat is voldoende? Wanneer mag u een vinkje zetten?

Net zo belangrijk als goed nadenken over maatregelen om een aanslag te voorkomen, is het om na te denken over de gevolgen van een aanslag. Wat te doen als uw bedrijf of organisatie ondanks alle voorzorgsmaatregelen direct of indirect wordt getroffen? Bent u voldoende voorbereid om daadkrachtig op te treden? Denkt u te weten wat er op u afkomt?

Het is belangrijk om goed om over deze vragen na te denken, vooral omdat er bij de beveiliging tegen een mogelijke aanslag zoveel onzekerheden zijn waar u rekening mee moet houden. Een pasklaar antwoord op het omgaan met terreur is er niet. Waar beveiligt u zich tegen, wat wilt u beveiligen, en hoe? Dat zijn de kernvragen die u zichzelf moet stellen.

Een van de onderdelen van een goede voorbereiding op een aanslag bestaat uit het opzetten van een plan dat kan dienen als leidraad in de hectiek tijdens en direct na een incident. Ook is het goed om vooruit te denken. Denk bijvoorbeeld na over de periode van herstel na een eventuele aanslag. Hoe worden de werkzaamheden hervat? Lukt dat met de huidige bezetting? Of zijn daar meer of andere medewerkers voor nodig?

Meer kennis en ervaring opdoen op het terrein van de aanpak van radicalisering en terrorisme?

Op het [congres Radicalisering en terrorisme](#) leert u hoe u misstanden veroorzaakt door (ideologische) radicaliserende groeperingen voorkomt.

Op de [cursus Bestuurlijke aanpak van radicalisering en terrorisme](#) leert u hoe u komt tot een integrale aanpak van (ideologische) radicaliserende groeperingen.

Op de [cursus Omgang met maatschappelijke onrust](#) leert u hoe u maatschappelijke ontwrichting en spanningen in de samenleving veroorzaakt door terroristische dreiging.

Op de [cursus Anti discriminatiebeleid](#) leert u hoe u discriminatie en uitsluiting van individuen en groepen personen voorkomt en daarmee polarisatie tegengaat.

Partners congres Radicalisering & Terrorisme:

